

Årsrapport 2017

Klima Østfold

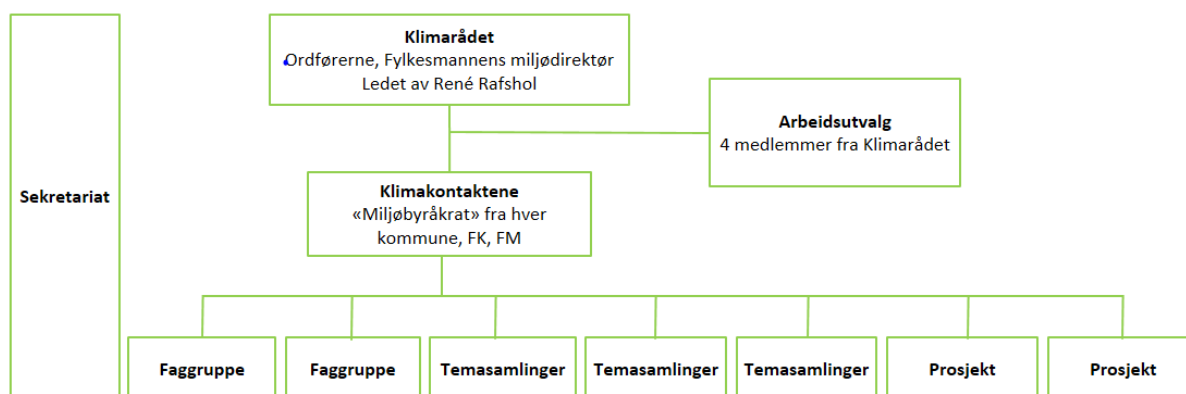
Samarbeidet

Klima Østfold er et samarbeid for gjennomføring av tiltak som reduserer klimagassutslipp eller energiforbruk. Det samarbeides om prosjekter og tiltak som er i samsvar med kommunenes klima- og energiplaner, samt andre kommunale planer. Klima Østfold skal ikke være en erstatning for kommunalt klima- og energiarbeid, men en styrking og ressurs for kommunenes egen måloppnåelse.

Dette ønsker vi å oppnå gjennom å:

- Koordinere klima- og energiarbeid i fylket for å styrke gjennomføringen av kommunenes vedtatte politikk
- Tilrettelegge for samarbeid og deling av erfaring mellom partene
- Mobilisere økte ressurser til tiltak gjennom søknader til tilskuddsprogrammer nasjonalt og internasjonalt
- Kompetanseheving og informasjonsspredning hos partene og i Østfoldsamfunnet.
- Kvalitetssikre og følge opp tiltak ut fra potensial for reduksjon av klimagassutslipp
- Utvikle relevante indikatorer og utarbeide klimaregnskap for kommunene for å måle oppfølgingen av klimaplanene over korte og lengre perioder
- Utvikle relevante indikatorer og utarbeide klimaregnskap for kommunene for å måle utviklingen over tid

Klimarådets rolle og arbeid

Klimarådet består av fylkesordfører og ordførere fra de deltagende kommunene, samt miljøverndirektør hos Fylkesmannen, eller deres stedfortredere. I 2017 hadde Klimarådet sitt årlige møte 20. mars på fylkeshuset hvor handlingsplanen og budsjett for 2018 ble vedtatt. 11 kommuner, Fylkeskommunen og Fylkesmannen var representert på Klimarådsmøtet. René Rafshol ble valgt til ny leder av Klima Østfold etter Tage Pettersen. Øvrig arbeidsutvalg fortsatte fra 2016.

Klimarådet ble etterfulgt av en intern rundbordskonferanse: *Hvordan kan vi få nytte av klimamål, klimagassbudsjett og -regnskap i kommunene?*

Arbeidsutvalget

Arbeidsutvalget håndterer saker underveis i året. Arbeidsutvalget har bestått av René Rafshol, Råde (leder), Kari Agerup, Fredrikstad, Knut Espeland, Spydeberg og Cecilie Agnalt, Fylkeskommunen. Arbeidsutvalget har hatt fire ordinære møter og blant annet behandlet revidering av Klima Østfolds avtale og tatt initiativ til Klima Østfold-prisen. Møtene ble holdt:

- 3. mars
- 12. juni
- 18. september
- 22. november

Aktiviteter og presentasjoner

Daværende leder for Klima Østfold Tage Pettersen og koordinator Guro Nereng holdt innlegg på Østfoldkonferansen 17. januar. Temaet for konferansen var *Det grønne Østfold* og presentasjonen var vinklet på det ambisiøse målet om Fossilfri transport i regionen innen 2030. Foredraget het *Har Østfold landets mest hårete klimamål?*

Fra Østfold fylkeskommunes videointervju med Tage Pettersen og Frederic Hauge.

René Rafshol og Cecilie Agnalt ble invitert til å holde innlegg om det forestående Klimaplanarbeidet på Fylkesmannens årlige Beat for Beat-samling. Fylkesmannen har støttet forprosjekt knyttet til dette.

AU dro for andre året på rad på Zerokonferansen for å lære om klimaløsninger og la seg inspirere, samt å bli bedre kjent med hverandre.

Arbeidsutvalget på Zerokonferansen med leder for ZERO og Klima Østfold-koordinator. Fra venstre: Guro Nereng, Kari Agerup, Knut Espeland, Cecilie Agnalt, René Rafshol og Marius Holm.

Klimakontaktene

Klimakontaktene er selve navet i Klima Østfold, og aktiviteten og deltakelsen her er en forutsetning for at samarbeidet skal fungere. Grappa har hatt tre ordinære klimakontaktmøter, og andre samlinger i tillegg, knyttet til Klimasatssøknader og Klimaplanforberedelser. Mye koordinering foregår kontinuerlig på epost. Klimakontaktene har en viktig rolle som kontaktperson og koordinering inn mot øvrig administrasjon og politikere i egen kommune. Mye av erfaringsdelingen mellom kommunene foregår ved at klimakontaktene møtes.

Klimakontaktmøter:

- Klimakontaktmøte 28. februar: Bl.a. med innspill til Fylkesplanens samfunnsdel der Klima Østfold var referansegruppe på temaet Klima og miljø. Orientering.
- Klimakontaktmøte 19. april: Informasjonsdeling og -spredning. Innspill til Fylkesplanens samfunnsdel (fortsettelse), gruppearbeid på behov i kommende klimaplan-arbeid og på ønsker for studietur.
- Klimakontaktmøte 6. september: Informasjonsdeling, ytterligere knaing av Klimaplan-arbeid.

Klimaplanarbeidet

- 13. oktober: Temamøte med to temaer: A) Fylkesplanens arealdel – Klima Østfold er referansegruppe. B) Klima- og Energiplaner: nettkapasitet- og energisituasjon/framskrivninger i Østfold ved Østfold Energi og Hafslund nett.
- 12 desember: Arbeidsmøte for organisering av Klimaplanarbeidet/prosjektet
- I tillegg har en arbeidsgruppe for forberedelser til Klimaplanarbeidet hatt ekstra møter.

Workshop og samlinger:

- 12. januar: Klimasats-søknad-workshop for klimakontakter og andre fra kommuner og fylkeskommuner som ønsket kunnskap om og inspirasjon til å skrive Klimasats-søknader.
- 1. mars: Dialogkonferanse om elsykler, som forberedelse til felles rammeavtale for elsykler
- 6. juni: Solkonferanse for eiere av store tak (landbruk, offentlig, privat). Klimasmart Landbruk Østfold i samarbeid med bl.a. Solenergiforeningen,
- 6.-7.-september: Erfaringsdelings-samling med offentlige aktører i Østfold, regionene Västra Götaland og Nord-Jylland. Parallellseminarer om bygg, transport/kjøretøy og mat: Gjennomføre klimatiltak og måle fremgang. I regi av prosjektet «Scope 3» der ØFK er med.
- 19. oktober: Markedskonferanse Sol: Mulige bestillere fra det offentlige og landbruket møtte solenergibransjen (I regi av Klimasmart landbruk-prosjektet, COBEN, Klima Østfold, med flere)
- Hvordan omsette Parisavtalens ambisjoner til fylkesnivå? Workshop i forbindelse med arbeidet med fylkesplanens samfunnsdel med ØFK og Cicero. Noen kommuner og andre fagfolk var involvert.
- Klimabudsjett-læring av Oslo: Fylkeskommunen og de kommunene med politisk bestilling om dette deltok
- Klimaarbeidet i den nye «storkommunen» i Indre Østfold: Et arbeidsmøte mellom prosjektleder for kommunesammenslåingen og aktuelle klimakontakter, og Klima Østfold-sekretariatet

Studietur til Växjö:

23.-24. oktober Studietur til Växjö – vinner av European Green Leaf Award 2018 og siden 2007 selv titulert som «Europas grønaste stad». Målet med turen var å bli inspirert av Växjös arbeid og bli bedre kjent og få bedre oversikt over hverandres arbeid. Vi fikk gjennomgang av hvordan Växjö jobber og måler og rapporterer fremdrift, vi besøkte ny utbygging av bydel og leverandøren av Växjö kommunes samordnede vare-distribusjon.

Ordfører i Växjö, Anna Tenje (M), ønsker velkommen.

Mange bra sykkeltiltak i Växjö.

Klima Østfold-sekretariatet

Gjennom prosjektfinansiering og arbeidsdeling mellom fylkeskommunen og Klima Østfold-koordinator har Klima Østfold et sekretariat:

- Koordinator Guro Nereng: 80 % for Klima Østfold, 20 % for Østfold fylkeskommune
- Energi- og klimarådgiver Guri Bugge: 20 % for Klima Østfold, 80 % for Østfold fylkeskommune (hvorav svært mye av tiden dreier seg om prosjekter og utvikling som også kommer Klima Østfold og Østfoldsamfunnet til gode)
- Kommunikasjonsrådgiver Martin Norderhaug i 35 % stilling (20 % finansiert av Klima Østfold, 15 % finansiert av Interregprosjekter. Øvrige 65 % er finansiert av andre prosjekter, samt fylkeskommunen)

Charlotte Forsberg er prosjektleder for Klimasmart Landbruk i en deltidsstilling.

Andre nettverk

Energiforum Østfold

Klima Østfold-koordinator er sekretær for Energiforum Østfold, blant annet for å skape enklere og bedre samhandling. Energiforum Østfold er et nettverk mellom næringsliv, kunnskapsinstitusjoner, organisasjoner og det offentlige i Østfold med formål blant annet å utvikle Østfold i omstillingen til mer klimavennlige energikilder.

Fokus i 2017/2018 har vært oppstart prosess for å etablere en ny strategi og formål.

Rapportering på tiltaksområdene

Rapporteringen er satt opp i samme struktur som handlingsplanen for 2017. Vær oppmerksom på at noen aktiviteter kunne stått under flere tiltaksområder.

Tiltaksområdene:

- Areal og transport
- Energibruk
- Forbruk og avfall
- Kunnskap og informasjon
- Landbruk

1. Planprosesser

Klimakontaktene var referansegruppe for fylkesplanarbeidet (først samfunnsdel, siden arealdel), og forberedelsene til felles aktiviteter knyttet til rullering av energi- og klimaplaner. Koordinator var dessuten deltaker i arbeidsgruppen for fylkesplanens samfunnsdel.

2. Tiltaksområde Areal og transport

2.1. Prosjekt: Hela gröna vägen - Fossilfri 2030

I 2014 erklærte Østfolds ordførere sammen med ordførere fra Follo og Fyrbodalen i Sverige at de skal jobbe for fossilfri transport i grenseregionen innen 2030. Dette svært ambisiøse målet må det jobbes strategisk og effektivt for å nå. Det treårige samarbeidsprosjektet «Hela Gröna Vägen» mellom Klima Østfold, Follo, Akershus, Fyrbodalen kommunalforbund, Elbilforeningen og Gröna Bilister er finansiert av Interreg-programmet og har til hensikt å støtte kommuner og næringsliv i å jobbe mot dette målet. I kommunikasjonen utad benyttes «Fossilfri 2030» nå som tittel på arbeidet.

Noen av aktivitetene som er gjennomført eller påbegynt i 2017 er:

- Arbeid for flere lade- og biogassfyllestasjoner i regionen
- Kommunikasjon:
 - Foredrag
 - Sosiale medier og egen hjemmeside <http://www.fossilfri2030.no/>
 - Artikler i nasjonal og lokal presse samt fagpresse
- På Østfoldkonferansen ble mobilisering av næringslivet i 2017 lansert og den første aktøren kom ombord, men kapasiteten til å rekruttere flere har vært begrenset i 2017.

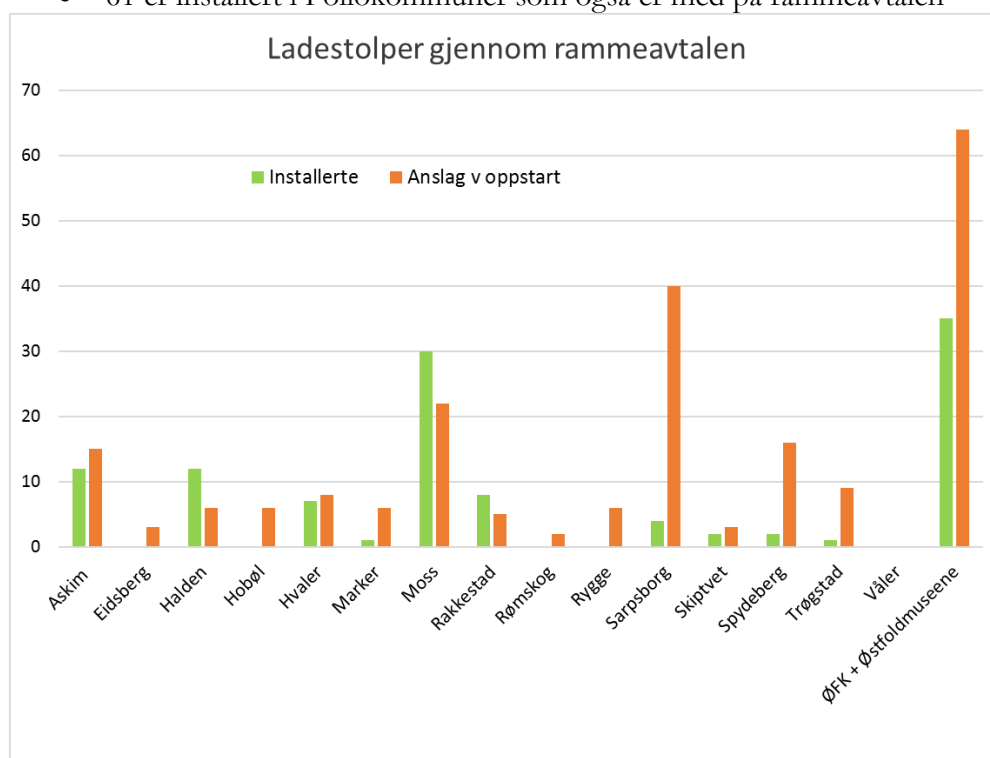
2.2. Ladeinfrastruktur:

Status, rammeavtalen for ladestolper:

Mange av Østfoldkommunene og ØFK er med på felles rammeavtale for ladestolper som ble forlenget ett år fra mai 2017, med mulighet for forlengelse ett år til fra mai 2018. Forlengelsen ble gjort etter faglige vurderinger sammen med Elbilforeningen, som er samarbeidspartner i Fossilfri 2030-prosjektet.

Status per januar 2018, med forbehold om at ikke alle bestillinger/installasjoner er med fra Fortums oversikt:

- 114 ladestolper er installert i Østfold innenfor avtalen
- 61 er installert i Follokommuner som også er med på rammeavtalen

Figur: Installerte ladestolper gjennom avtalen og sammenliknes med estimer angitt ved oppstarten av avtalen. Basert på oversikt fra Fortum.

Merk at Fredrikstad ikke er med og at Hvaler ikke forlenget i 2017. Avtalen ble inngått før Råde ble med i Klima Østfold. Eidsberg har opsjon på å gå med i avtalen.

Betalingsordninger:

Østfold fylkeskommune har innført betaling per minutt for elbillading på fylkeshuset, mens selve parkeringen er gratis for elbiler, hydrogen og gassbiler, mens andre kjøretøy må betale parkeringsavgift. Basert på observasjoner ser det ut til at betalingsinnkrevningen gjør at det er mer ledig kapasitet til lading på fylkeshuset, man kan derfor anta at de som trenger det får ladet. Også Hobøl og Moss har innført betaling.

2.3. Rammeavtale for tjenestesykler og elsykkel-utlån via bibliotekene:

Med støtte fra Klimasats, og i samarbeid med Elbilforeningen og Kirkens Bymisjon Pedalen er det utviklet felles rammeavtale for elektriske tjenestesykler. Avtalen har en øvre ramme på knapt 200 sykler, der noen skal lånes ut via bibliotekene, mens andre skal brukes til kommunale og fylkeskommunale tjenestesykler. Følgende kommuner har valgt å slutte seg til avtalen: Askim,

Hobøl, Spydeberg, Eidsberg, Sarpsborg, Fredrikstad, Moss, Rakkestad, Hvaler, Rygge, Trøgstad, Vestby, og Østfold fylkeskommune.

I løpet av sommeren og høsten ble det kjøpt 20 sykler til utlån på bibliotekene i Moss, Hvaler og Halden, 56 tjenestesykler i Fredrikstad kommune, 2 tjenestesykler i Rygge kommune, og 3 tjenestesykler i Moss kommune.

Bibliotekene som ikke fikk sykler til utlån i 2017, kan i løpet av 2018 få dekket inntil 10 elsykler fra Klimasatsmidlene. Kostnader knyttet til oppbevaring og utlån må dekkes av biblioteket /kommunen.

For biblioteksyklene er det inngått service- og vedlikeholdsavtale med Kirkens Bymisjon Pedalen. De har fått støtte fra Sparebankstiftelsen til å utvikle et rullende sykkelverksted, og Klima Østfolds samarbeidsavtale med dem innbefatter også muligheter for bistand med gjennomføring av events og lignende.

2.4. Test av fossilfrie maskiner

Prosjektet *Test av fossilfrie maskiner og kjøretøy* ble startet av Østfold fylkeskommune i januar 2017, og er finansiert med midler fra Klimasats. Klima Østfold er kanalen til kommunene i Østfold. Prosjektet leier inn aktuelle fossilfrie maskiner og deretter lånes disse ut kostnadsfritt til interesserte brukere i kommunen over en kort periode. På denne måten vil man få en mulighet til å vurdere om maskinene duger til arbeidsoppgavene før man går til innkjøp av tilsvarende.

Prosjektområdet dekker store deler av Oslofjordregionen, som alle kommuner i følgende fylker: Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud, Vestfold og Telemark. I tillegg samarbeides det med entreprenører og bedrifter i prosjektområdet.

I prosjektets første år har følgende Østfoldkommuner og virksomheter testet disse maskinene:

Elektriske hjullastere:

- Borg havn
- Halden kommune
- Moss kommune (testet to forskjellige)
- Movar
- Tomb jordbruksskole
- Østfold Gress AS (testet to forskjellige)

Fra video om utlån i Moss. Foto: Martin Norderhaug.

Batteribasert gartnermaskinpakke:

- Halden kommune
- Hvaler kommune

Prosjektet har mottatt svært mye oppmerksomhet. Fylkespolitiker og medlem i Klima Østfolds Arbeidsutvalg Cecilie Agnalt ble blant annet invitert til å holde foredrag på Zerokonferansen. Miljødirektoratet trakk også fram prosjektet på samme konferanse og oppfordret andre regioner til å etablere liknende prosjekter. Det mest kuriøse innslaget har vært omtale av prosjektet i et fagmagasin rettet mot gravferdsbransjen.

2.5. Annet:

Mange av kommunene i Østfold fortsetter arbeidet med å konvertere egen kjøretøypark til fornybart drivstoff.

Det gjøres mye innen sykkel og gange i mange av kommunene i Klima Østfold, og mange er med i samarbeidet «sykkelbyene». Seksjon for samferdsel i fylkeskommunen har opprettet en egen stilling for være pådriver for initiativet «sykkelvei forenklet standard» der kommunene kan søke om midler.

Det har vært et samarbeid med Bypakke Nedre Glomma om enkelte kommunikasjonsaktiviteter. Blant annet når det gjelder lanseringen sykkelparkeringen ved Kongstenbadet, Bypakke-konferansen med mer.

3. Tiltaksområde Energibruk

3.1. Promotering av energiltak i bolig

Energikalkulator for bolig: Energiportalen.no

På vegne av alle Østfolds innbyggere abonnerer Klima Østfold på energiltakskalkulatoren for bolig «Energiportalen», der grunndata om boliger allerede ligger inne. Gjennom kalkulatoren kan man blant annet sjekke energieffekten av ulike tiltak og få opp lister over aktuelle håndverkere og leverandører. Kalkulatoren deles fra vår hjemmeside og promoteres gjennom facebooksidene. I portalen ble det gjennomført 2179 energianalyser i Østfold i 2017.

Forbud mot fossil oppvarming

Forbudet mot fossil oppvarming av bygg fra 2020 trådte i kraft i 2017 og forbudet inkluderer spisslast. Klima Østfold har fortsatt å promotere sjekklisten for utskifting av oljefyr på sosiale medier. Denne ble laget sammen med fagekspert Knut Olav Knudsen fra VVS-foreningen i 2016.

Rigging av «nye grønne uker»:

Prosjektet er skjøvet på til 2018 for å vurdere innkjøpsprosess og pga kapasitet. I 2018 vil intensjonen være å kombinere dette med aktiviteter og verksteder knyttet til klimaplanarbeidet.

Promotering på arrangementer

Se kapitlet om kommunikasjon.

3.2. Energibruk i kommunale bygg:

Koordinator får være fast medlem i Kommunal teknisk forenings Nettverksgruppe Bygg- og eendom i Østfold. Her er mange av kommunene med og det er hensiktsmessig å benytte et nettverk som allerede eksisterer for å dele informasjon og kompetanse om temaet. Det må jobbes med hvordan arbeidet struktureres med de kommunene som ikke er med i denne nettverksgruppa i 2018.

3.3. Massivtresatsing:

Klimasatsprosjektet «Merkostnader til prosjektering av Massivtrebygg» er et samarbeid mellom Klima Østfold, Halden, Rakkestad og Hobøl kommune om seks konkrete bygg. Klimasatsmidlene skal dekke deler av midlene som trengs i prosjekteringen for å vurdere Massivtre som materiale.

En av aktivitetene i prosjektet er seminar med potensielle totalentreprenører med informasjon om det aktuelle byggprosjektet, befaring til massivtrebygg samt «speed-dating» mellom entreprenør og massivtreprodusenter. Bildene er fra et slikt seminar for Idd skole i Halden.

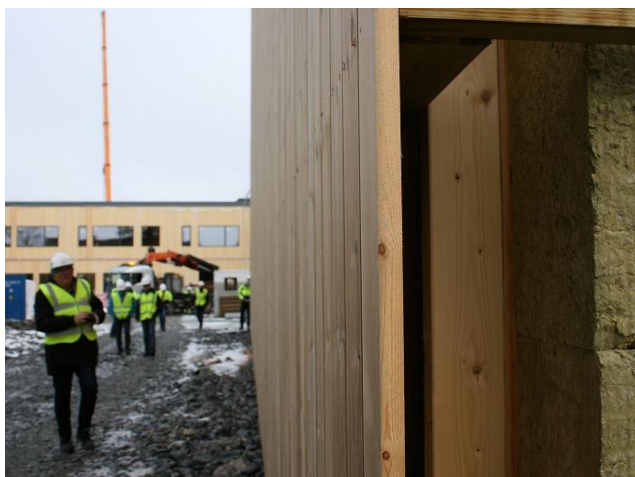
Så langt er det klart at to bygg i Halden realiseres i massivtre og at to av byggene i Rakkestad ikke blir bygget i massivtre. En idrettshall i Hobøl og et kulturbygg i Rakkestad er fortsatt i prosess med å avgjøre.

Arne Eikre fra Halden presenterer prosjektet Idd skole for entreprenører, rådgivende ingeniører og massivtreprodusenter.

Bjørn Norderhaug fra iTre forteller om Bjørkelangen-prosjektet.

Gruppen besøker byggeplass for Bjørkelangen skole. Til høyre: Kledning, leker, isolasjon utenpå veggen i Massivtre.

Mange Østfold-kommuner jobber med Massivtre som tema, og initiativet «Ordførere for tre» fra Rakkestad-ordfører Ellen Solbrekke er fortsatt aktivt. Skoler realiseres i massivtre i blant andre Moss og Råde.

3.4. Solfylket Østfold

Solenergi er et stort tema i Klimasmart Landbruk Østfold og bl.a. er to seminarer arrangert. Se oversikten over seminar i kapitlet «Klimakontaktene».

4. Tiltaksområde Forbruk og avfall

4.1. Klimagassregnskap for egen virksomhet

Alle kommunene har gjennom Klima Østfold tilgang til klimagassregnskap over utslipp som følge av *kommunens virksomhet*, inkludert utslipp som forårsakes av underleverandører både lokalt og andre steder i verden (noen ganger omtalt som «Scope 3»), med andre ord som følge av forbruk.

Utslippene estimeres ut fra forbrukskostnader basert på KOSTRA-tall fra SSB. Disse kobles til gjennomsnittlige klimagassutslipp fra produksjon, energibruk, transport og bruk av ulike varer og tjenester. Unntaket er energiforbruk i de fleste bygg ettersom reelt forbruk rapporteres inn for dette.

Dette klimagassregnskapet kan benyttes til

- Å foreta grove prioriteringer mellom temaer der klimatiltak bør gjennomføres
- Rapportering
- Meget grov sammenlikning fra år til år
- Hvis sammenlikning over tid må man være oppmerksom på hovedårsakene til endringer – dette oppgis av leverandør av klimagassregnskapet

Dette klimagassregnskapet kan *ikke* benyttes til å sammenlikne før og etter-situasjonen etter enkelt-tiltak, da må man inn med andre typer oppfølging. Årsaken til dette er at regnskapet baseres på svært generelle data, nemlig kostnader og gjennomsnittsutslipp for produkt/tjenestegrupper.

Noen av Østfoldkommunene har lagt ressurser i å rapportere inn energi- og drivstoff-forbruk og får dermed et mer korrekt bilde av utslippene som følge av virksomheten sin.

Ved omtale av alle typer klimagassregnskap må det sikres transparens om forutsetningene.

4.2. Prosjektet «Scope 3»

Vennskapssamarbeidet (Østfold, Västra Götaland, Nord-Jylland) samarbeider om bedre metodikk og bruk av klimaregnskap som inkluderer forbruk – det som kalles «scope 3». Kommunene i Klima Østfold kan nyttiggjøre seg dette prosjektet, og klimakontaktene ble invitert på samling i Halden 6.-7. september der en del deltok.

4.3. Prosjekt Biogas2020 og Biogass Oslofjord

Prosjektet Biogas2020 ble startet i 2015 og nettverket mellom aktører rundt Oslofjorden – Biogass Oslofjord – er en delaktivitet i dette prosjektet. Klima Østfolds rolle har hittil vært å kommunisere om rapporter og aktiviteter som gjennomføres i dette prosjektet og nettverket.

Formålet til Biogass Oslofjord er å realisere potensialet som ligger i organisk avfall gjennom å bidra til en velfungerende verdikjede for biogass. Biogass Oslofjord har bidratt til at en rekke prosjekter i og utenfor Østfold har funnet finansiering gjennom Klimasats, prosjekter som kan nevnes her er fyllestasjoner for biogass og forstudie for biogassanlegg ved naturbruksskolene. Prosjektet har også bidratt til en rekke viktige rapporter som viser dagens bruk og nytte av

biogass, informasjon som ikke har vært oppdatert eller tilgjengelig. For mer informasjon om prosjektet og andre publikasjoner se: [Biogass Oslofjord](#) og [Publikasjoner](#).

Fra sommeren 2017 går bussene i Mosseregionen på biogass, noe som betyr at 80% av busstrafikken i Østfold nå går på biogass, 10 % går på biodiesel.

4.4. Avfallsforum:

Klima Østfold deltar i Avfallsforum ved koordinator. Det er et nettverk av renovasjonsbedrifter i Østfold, som møtes 2 ganger pr år.

4.5. Prosjektet «Felles innkjøp og deling av klimakompetanse»

I 2017 ble en Klmasats-søknad innvilget til et toårig prosjekt som for alvor vil settes igang i 2018 med ansettelse av en prosjektmedarbeider. Fra søknaden:

Prosjektet handler om selve anskaffelsesprosessen og samarbeid mellom innkjøpere og miljøfagfolk i (fylkes)kommunene. Kompetanse om miljø- og klimakonsekvenser og -løsninger under planlegging av anskaffelser og hvordan stille og evaluere målbare krav trengs for å utnytte handlingsrommet i anskaffelsesregelverket. En prosjektmedarbeider som veiledes av ressurspersoner vil tilby kompetanse om klimaløsninger og innkjøp til kommunene og fylkenes virksomheter.

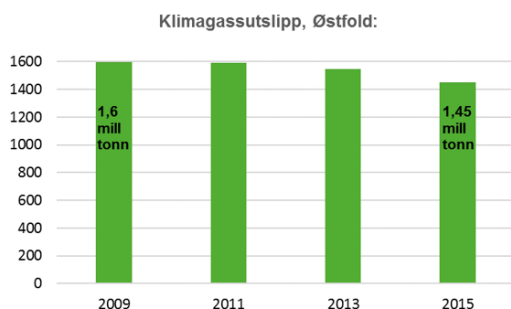
Vi samarbeider med Vestfold Klima- og Energiforum og Difi om dette prosjektet.

Klima Østfoldsekretariat har bistått ØFK i anskaffelse for innkjøp av lette kjøretøy. Erfaringene vil komme kommunene til gode gjennom dette prosjektet.

5. Tiltaksområde Kunnskap, holdninger og informasjon

5.1. SSBs beregninger for direkte klimagassutslipp i Østfold fylke og Østfolds kommuner

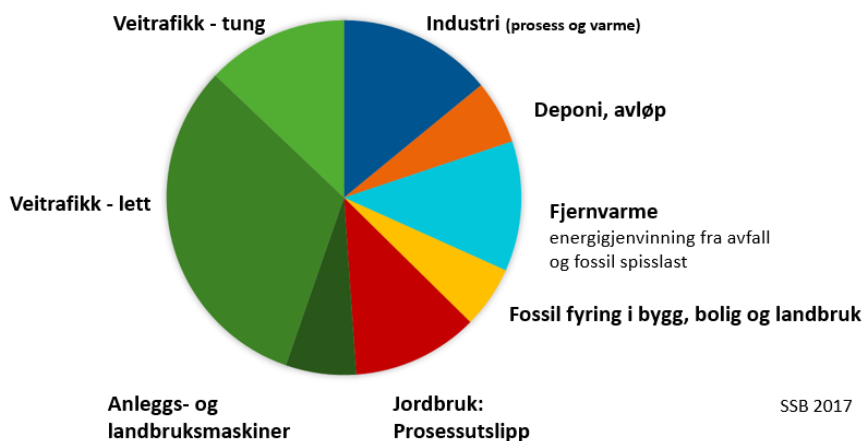
SSB publiserer beregninger for direkte klimagassutslipp i fylker og kommuner annethvert år, og tallene publiseres to år på etterskudd. I 2017 ble tallene for 2015 publisert. Disse er sammenliknbare med beregninger fra 2009, 2011, og 2013. SSB gjorde store endringer i sin metodikk i 2009 og vi har dermed ikke sammenliknbar statistikk med tidligere år. Det har vært en beskjeden nedgang i perioden på 7 år, se figuren.

SSB 2017

Utslippene i Østfold i 2015 fordelt på sektor:

1,45 millioner tonn CO₂-ekvivalenter

5.2. Aktiviteter og arrangement rettet mot publikum

- 24. januar: Klimafestivalen \$ 112: Filosoficafé om Klimaendringer og -løsninger. Samtale mellom en filosof og en rekke folk fra næringsliv, FoU og det offentlige.
- Trøgstadmessa 11. februar: Promotering av termografering og energirådgivning samt elsykler. Utlodning av energirådgivning
- 9. september: Kino og samtale: Klima Østfold og Energiforum Østfold presenterte "En ubehagelig oppfølger" - Al Gores nye film om klimaendringer og diskusjon i etterkant om oljen og behovet for omstilling både nasjonalt og i Østfold. Med Anne Karin Sæther – forfatteren av boka De Beste Intensjoner - Oljelandet i Klimakampen, og med lokale krefter som styreleder i Energiforum Østfold og daglig leder av Viken teknologinettverk.
- Grønn dag på Hvaler 9. september: Lansering av biblioteksyklus, stand om forbud mot oljefyr og med fossilfrie gartnermaskiner
- Forbausende byfest i Sarpsborg 23. september: Stand om forbud av oljefyr og med fossilfrie gartnermaskiner
- Energikalkulator for bolig: Se tiltaksområde Energibruk

Reklame for kino og samtale om klima og behovet for omstilling

Mange var i ilden under Filosoficafé på Glenghuset i Sarpsborg i januar, blant annet Tage Pettersen, Østfoldforskning, KS, Stiftelsen Miljømerking, Ruter og Høgskolen.

5.3. Media og sosiale medier

Kvantifiserbare resultater:

- Media:
 - Omtale i avis/TV/Radio: 25 ganger (se ramme)
- Omtale i bransjetidsskrift/bransjenettsteder: 10 (se ramme)
- Podkast: Koordinator Guro Nereng var gjest i podkasten «KlimaPod» fra Miljøkom som ble publisert 3. oktober 2017. www.miljokom.no/feed/podcast
- Facebook:
 - Følgere: 802 Endring siden utgang 2016: +23 %
 - Maks spredning av enkeltsaker:
 - *Levering av fossilfri maskin til Moss kommune* (video) 26 000 visninger 7/6/17
 - *Effektiv traktorkjøring* (video) 5500 visninger 31/3/17
 - *Ledig tomt i Østfold?* (video) 11 300 visninger 17/1/17
 - I tillegg er det verdt å trekke frem Moss kommune sin facebook-sak om biblioteksyklene *Har du lyst å låne en elsykkel? Velkommen til gratis elsykkelbibliotek i Moss.* (video) 6100 visninger 13/9/17
 - Maks antall likes på enkeltsak: *Levering av fossilfri maskin til Moss kommune* 68 likes og 43 delinger
- Twitter @stfodKlima:
 - Følgere: 482. Endring siden utgang 2016: + 17 %

I tillegg har kommunikasjonsrådgiver jobbet en del med å lage materiell i forbindelse med stands, Klimasmart Landbruks arrangementer og andre Klima Østfold-aktiviteter.

Omtale i avis/TV/Radio: 25

- Skal kutte Bensin og diesel innen 2030 (Tage Pettersen og Guro Nereng om Fossilfri 2030 og Østfoldkonferansen) (Morrán i Østfold 17.03.2017, NRK Østfold)
- Er digitalisering av transportsektoren et av svarene på våre utfordringer? (Dagsavisen – Halden 24)
- Østfolds hårete klimamål (Moss Avis)
- Det grønne Østfold (Sarpsborg Arbeiderblad)
- Moss Avis – Har Østfolds landets mest hårete klimamål? (Moss Avis – Nyheter)
- På vei mot framtida (Dagsavisen – Fredrikstad 24)
- Østfold leder an i transportdugnad (Demokraten)
- Går foran i klimakampen (Sarpsborg Arbeiderblad)
- Klima Østfold utfordrer (Smaalenenes Avis)
- Klimapris til Råde-firma (Moss Avis)
- Klimapris til Energiverket as (Demokraten)
- Kutt i Klimagassutslipp, Radio (Morrán i Østfold, NRK Østfold, 17.03.2017)
- Kutt i Klimagassutslipp, TV (Distriktsnyheter, NRK Østfold)
- Ny klimaleder i Østfold (Sarpsborg Arbeiderblad)
- Han er ny klimasjef i Østfold (Dagsavisen Østfold – Papirutgaven, side 13)
- Ny klimaleder i Østfold (Byavisa Moss, side 6)
- Klimafylket Østfold (Dagsavisen Østfold – Papirutgaven, side 3)
- Grønn politiker fornøyd med hundretusener i statlig klimastøtte (Smaalenenes Avis – Forsiden)
- Får penger til ladepunkter og elektriske varebiler (Sarpsborg Arbeiderblad)
- Nå kan du låne elsykkel (Moss Avis)

- Elysykkel med lånekort (Dagsavisen Østfold)
- 55 står i kø for å låne elsykkel på biblioteket (Moss Avis)
- Rygge vil fortsatt støtte Klima Østfold (Moss Avis, side 4)
- Årlige forslag: Satser videre på Klima i Spydeberg (Smaalenenes Avis)
- Stor interesse for solenergi i solfylket Østfold (Demokraten – Lokalnytt)

Omtale i bransjetidsskrift/bransjenettsteder: 10

- –Norges mest hårete miljømål (MTLogistikk)
- Østfold leder an i klimadugnad (Energiteknikk)
- Klimapris til Østfold-firma (KanDusi – Næringsliv)
- Varmepumper best hos Enova (Byggmesteren – Nyheter)
- Klimaprisen fra Enova ga storfint besøk (Tekniske Nyheter – Varmepumper)
- Tekniske Nyheter – Klimaprisen fra Enova ga storfint besøk (Tekniske Nyheter)
- Feiret Klimaprisen på vinnerens hjemmebane Snart fullt på 4D og VDC-konferansen (Byggeindustrien)
- Satser tungt på utslippsfri byggeplass (Byggeindustrien)
- Utslippsfrie byggeplasser kommer for fullt – diskuterte krav med toppene (Byggeindustrien)
- Skal samles igjen 1. mars for å bli hyllet som Årets Enovatilskudd-bedrift (ITB Aktuelt – Energi)

Østfolds hårete klimamål

«Har Østfold landets mest hårete klimamål?» Spør leder Tage Pettersen i Klima Østfold på Østfold-konferansen i dag.

TORGEIR SNILBERG torgeir@norge.no

J a, vi har nok det, svarer mosseordføreren når Moss Avis stiller ham spørsmålet som er nevnet på foredraget som han og koordinatør Guro Nereng skal holde. Pettersen har ledet Klima Østfold siden oppstarten i 2002. Klima Østfold er et kommunalt samarbeidsprosjekt, hvor kommunene sammen med fylkeskommunen og fylkesmannen har fokus på grønne løsninger i fylket.

Tage Pettersen ramser opp: «Det viktigste vi som offentlig myndighet kan gjøre er å sørge for at våre kjøretøyer - og eksempelvis også anleggsmaskiner - går på annet enn fossilt brennstoff».

«Vi kan også stille krav til private leverandører om at de har en fossilfri kjøretøysflotte».

«Vi må ha en god infrastruktur for lading og for gang-, sykkel- og kollektivtrafikk».

Når biogassbussene settes i trafikk i Moss i sommer, går 80 prosent av Østfold Kollektivtrafikk-bussene på biogass.

Det må også legges tett og høyt i sentrum, noe eksempelvis Helsebyggene opp til på Verket og nye byplanlegger Torje Pettersen vil snakke om på Østfoldkonferansen.

Det er lett å sette seg høy på miljø, men praktisk handling i hverdagen må til for å nå målene.

Det er lett

HØR GURO NERENG, KOORDINATOR FOR NETTVERKET KLIMA ØSTFOLD, SNAKKE ENGASJERT OM LOKALT KLIMAARBEID

Av Mona Nilsen okt 3, 2017 Aktuelt, Klimapod

I denne episoden snakker vi med Guro Nereng som har jobbet med klimautfordringene mange år. Guro er stolt av å være koordinator for det velfungerende kommunenettverket Klima Østfold, og hun er også stolt over hvor gode de er til å søke offentlige midler for å kunne gjennomføre ulike tiltak som kommer alle kommunene til gode.

Mona Nilsen og Guro Nereng

KLIMAPOD

Miljøkom sin omtale av podkast-episoden der klimakoordinator var gjest.

5.4. Foredrag, presentasjoner og stands

- Østfoldkonferansen, 17.-18. januar: Leder Tage Pettersen og koordinator Guro Nereng: *Har Østfold landets mest hårete klimamål?*
- Østfoldkonferansen, 17.-18. januar: Deltakelse for de klimakontaktene som ønsket det og Klima Østfold hadde stand
- 3 x Ungt entreprenørskap: «Oppdragsgiver» for klima- og ressurseffektive løsninger på Tomb VGS (Charlotte Forsberg), Sandbakken Videregående (Guro Nereng) og Gressvik ungdomsskole (Guri Bugge)
- Innlegg for Ungarsk delegasjon på besøk hos Rygge kommune (Guri Bugge)
- Beat for Beat, juni 2016 (René Rafshol og Cecilie Agnalt)
- Kommunalteknisk forening – Østfold, Bygg og eiendom (Guro Nereng) Vegfaglig Nettverksgruppe Østfold / Folloregionen
- Kommunalteknisk forening – Østfold, Nettverksgruppe Bygg og eiendom (Guro Nereng)

I tillegg har det vært holdt mange foredrag i store deler av landet knyttet til prosjektet Test av fossilfrie kjøretøy og maskiner i regi av ØFK.

5.5. Samarbeid med næringslivet: Smart Energi-prosjektet

Klima Østfold er med i et konsortium som mottar midler fra Enova til et prosjekt der smarte målere (AMS) skal legge grunnlaget for nye forretningsmodeller og tjenester. 6750-sluttbrukere skal nås og store energibesparelser oppnås. Konsortiet består av mange aktører og Follo Energi prosjektleder («søsterselskap» til Smart Energi). Klima Østfold bidrar med timer inn i prosjektet over en 3 års-periode. Dette dreier seg i hovedsak om kommunikasjonsaktiviteter.

5.6. Annet

Sarpsborg kommune kom på 3. plass i kåringen av årets lokale klimatiltak på Zerokonferansen for fossilfrie renovasjonsbiler og for konvertering av egen bilflåte. Østfold sto for 1/4 av søknadene i år, med søknader også fra Hvaler og Fredrikstad.

6. Tiltaksområde Landbruk

6.1. Prosjekt: Klimasmart landbruk Østfold

Klimasmart Landbruk ble videreført som følge av Klimasatsstøtte og er et informasjons- og kompetanseprosjektet om kostnadseffektive klimaløsninger for bønder og agronomelever i Østfold. Prosjektet er i likhet med første runde et samarbeid mellom Klima Østfold, Fylkesmannen i Østfold, Østfold Bondelag, Kalnes videregående skole og Norsk landbruksrådgivning. Her listes aktivitetene i 2017:

Energieffektiv bruk av anleggsmaskiner:

- Gjennomført et dagskurs i energieffektiv traktorkjøring i samarbeid med Skiptvet bondelag og med Aasmund Langeland fra NLR som kursholder. Fullbooket og god respons på kurset.

Framtidens landbruk er klimasmart

- Bidragsyter (foredrag og jury) i Ungt Entreprenørskap Østfold, Innovasjonscamp på Tomb vgs for 3 kl. Tema var Klimasmarte løsninger en landskonkurranse i samarbeid med Norges Bondelag.

Dreneringsprosjekt

- Vi var medarrangør på dreneringsdag i regi av NLR den 25. oktober på Kalnes vgs. Fullbooket.

Fra innovasjonscamp på Tomb landbruksskole, invitasjon til kursserie og foredragsholdere på markedskonferanse for anskaffelser av solenergiløsninger.

Fornybar energi

- Produksjon av bioenergi: Prosjektet har satt fokus på biogassproduksjon og samarbeider med fagpersoner i prosjektet Biogass Oslofjord. Avholdt møter med Tomb vgs om videre utvikling av deres eksisterende biogassanlegg.
- Vi er i prosess med Kalnes vgs om mulighetene for å kunne installere et biogassanlegg og kartlegge mer bruk av solenergi.

Erstatte fossil energi med fornybar

- Vi har hatt fokus på å engasjere og inspirere bønder og innhente kunnskap. Gjennom året har vi etablert møteplasser og kurs.
- Solkonferansen på Inspira i samarbeid med Solenergiforeningen, nærmere 80 engasjerte deltakere fra næringsliv, bønder forvaltning.
- Utarbeidet og gjennomført en kursserie for bønder - Fossilfri energiproduksjon i landbruket.
- Klima, energimarkedet og gårdsvarme/bioenergi.
- Solvarme, solstrøm og vindkraft, 60 deltakere. Foredrag av Solenergiforeningen, Norsk Vindenergisenter, Solel og Aventa Solar.
- Varmepumper og plusskundeordningen
- Markedskonferanse - anskaffelser av solenergiprodukter og tjenester, dialog rundt behov for markedet/leverandørenes mulighet til å møte disse. Samarbeid mellom eiendomsavd, innkjøp og klimaseksjonen i fylkeskommunen. 40 deltakere. Medarrangører Solklyngen, Solenergiforeningen og AgriKjøp. Sistnevnte er landbrukets største innkjøpsorganisasjon

og ønsker å finne gode og lønnsomme løsninger innen sol for sine medlemmer. De bruker Østfold som case.

Søknadsutvikling og -uttelling

En vesentlig oppgave for Klima Østfold er å mobilisere ressurser til tiltak gjennom søknader til tilskuddsprogrammer.

Klimasats

Ettersom det ble en stor uttelling i første runde av Klimasats- støtteordningen om klimatilbud i kommunene i 2016, og disse krever ressurser for realisering, ble det søkt om kun ett prosjekt i Klima Østfold-regi i 2017. Dette ble innvilget og starter for fullt i 2018. Nettverksstøtte er det mulig å søke om på ny først i 2018.

Tittel	Sammen med	Periode	Søkebeløp	Tildelt	Totalbudsjett i søknaden
Felles innkjøp og deling av klimakompetanse	Vestfold Klima- og Energiforum (Gjennom Vestfold FK)	2 år	1 620 000	1 000 000	3 240 000

I tillegg ble det innvilget søknader i 2017-utlysninger fra Østfold-kommuner og fylkeskommunen som søkte i egen regi:

Kommune	Prosjektnavn	Tilskudd i 1000 kr	Type tiltak
Askim kommune	Sykkeltilrettelegging i Askim	300	Sykkeltilrettelegging
Askim kommune	Ladestasjoner til EL-biler	52	Lading til tjenestebiler
Halden kommune	Avfall fra festivaler og det offentlige rom	250	Avfallshåndtering
Hvaler kommune	Ladetilbud for tjenestebiler	180	Lading til tjenestebiler
Hvaler kommune	Synlige el-biler i arbeid på Hvaler	250	Elvarebiler
Moss kommune	Ladepunkter til kommunale tjenestebiler	90	Lading til tjenestebiler
Moss kommune	Bærekraftige menyer	150	Klimavennlig mat
Sarpsborg Kommune	26 ladepunkter i Sarpsborg kommune	436	Lading til tjenestebiler
Sarpsborg Kommune	Elektriske varebiler for kommunal drift	350	Elvarebiler
Spydeberg kommune	Sykkelhotell ved jernbanestasjonen i Spydeberg	218	Sikker sykkelparkering
Spydeberg kommune	Tronstad - bo smart på bygda	300	Areal- og transportplanlegging

Trøgstad kommune	Bedre føre snar, enn etter "by car"	45	Kollektiv/reisevaner/transportplanlegging
Østfold fylkeskommune	Mobilitetstrategi i Østfold fase 2	525	Kollektiv/reisevaner/transportplanlegging
Kalnes videregående skole	Fossilfri elevtransport og holdningsdannelse	750	Minibusser på el og biogass

Andre prosjekter:

Horizon 2020: Penta Helix - Multi stakeholder and multi governance approach for SECAP (strategic energy and climate action plans) development and implementation

Søknaden som fikk avslag i 2016 ble videreutviklet og sendt inn på ny i 2017. Søknad til EU-forskningsprogrammet Horizon 2020 ble utviklet sammen med en rekke internasjonale partnere. Hensikten var å finansiere og gjennomføre en del felles Klima Østfold-aktiviteter knyttet til rullering av energi- og klimaplaner.

Som ledd i forberedelsene til den felles klimaplanrulleringen, ble det også søkt om skjønnsmidler fra fylkesmannen, og det ble innledet dialog med ulike forskningsinstitusjoner om mulighetene for en felles søknad til Forskningsrådet om utvikling av bedre metodikk for klima- og energiregnskap.

Økonomi: Regnskap 2017

	Budsjett 2017	Regnskap 2017	Avvik
Utgifter:			
Lønn koordinator, andel kommunikasjons-rådgiver, kontorkostnader	1 250 000	1 240 498	9 502
Klimagassregnskap 2016	275 000	206 000	69 000
Nettside og formidling	20 000	21 752	-1 752
Abonnement - Energiportalen	120 000	120 000	-
Grønne uker og dager	150 000	9 085	140 915
Aktiviteter Interregprosjekter	250 000	250 000	-
Klimasmart Landbruk 2.0-prosjektet. Forpliktete midler til egeninnsats	187 500	104 601	82 899
Klimasmart Landbruk 2.0-prosjektet	537 500	449 782	87 718
Massivtre-prosjektet	1 500 000	1 692 554	-192 554
Fossilfrie maskiner-prosjektet. Forpliktete midler til egeninnsats	150 000	0	150 000
Fossilfrie maskiner-prosjektet.	300 000	300 000	-
Prosjekt Energi- og klimaplaner	500 000	2 456	497 544
Energiltak, Vann og Avløp	150 000	0	150 000
Møter og konferanser	90 000	93 337	-3 337
Studieturer / Kompetanseheving	77 164	56 184	20 980
Andre aktiviteter	20 000	15 088	4 912
Totalt, utgifter	5 577 164	4 561 337	1 015 827
Overført, januar 2016	275 664	275 664	
Finansiering			
Bidrag fra kommunene	757 000	722 470	-34 530
Bidrag fra Fylkeskommunen	857 000	856 787	-213
Bidrag fra Fylkesmannen	50 000	50 000	-
Eksterne midler:			
Interreg-prosjekter	350 000	350 000	
Klimasats: Klimasmart Landbruk	537 500	449 782	-87 718
	1 500 000	1 692 554	192 554
Klimasats: Massivtre-prosjekt			
Klimasats: Fossilfrie maskiner	300 000	300 000	-
Skjønnsmidler fra Fylkesmannen til prosjekt Energi- og klimaplaner	500 000	500 000	-
Klimasats, Nettverksstøtte 2017	450 000	450 000	-
Total (overført og finansiering)	5 577 164	4 561 337	70 093
Net total:		1 085 920	
Overføres til 2018:		1 085 920	

Hovedfaktorer for avvik skyldes at noen prosjekter er skjøvet på, disse er øremerket de samme prosjektene i 2018.

Hvaler og Våler ble ved en feil ikke fakturert for Klima Østfold i 2017. Det ventes at dette kan faktureres i 2018.

Det er ikke gjort beregninger på hvor mye kommunenes, Fylkeskommunens og Fylkesmannens egenandel i form av timer utgjør i prosjekt. Det er forskjeller på hvor mye den enkelte kommune legger inn av tid.

Oversikt kommunebidrag 2017

	Innbyggertall 01.01.2017	Kommunebetaling
0101 Halden	30 790	66 185
0104 Moss	32 407	68 611
0105 Sarpsborg	55 127	102 691
0106 Fredrikstad	80 121	140 182
0111 Hvaler	4517	26 776
0118 Aremark	1398	
0119 Marker	3597	25 396
0121 Rømskog	685	21 028
0122 Trøgstad	5367	28 051
0123 Spydeberg	5765	28 648
0124 Askim	15 720	43 580
0125 Eidsberg	11 406	37 109
0127 Skiptvet	3783	25 675
0128 Rakkestad	8173	32 260
0135 Råde	7398	31 097
0136 Rygge	15 747	43 621
0137 Våler	5335	28 003
0138 Hobøl	5557	28 336
Totalt	292 893	777 243
Fylkesmannen i Østfold		50 000
Østfold Fylkeskommune		756 787
<i>Kilde innbyggertall: SSB</i>		
Kommunenes bidrag består av to komponenter:		
Fast beløp:	20 000 kroner	
Innbyggerjustert beløp:	1,50 kroner x antall innbyggere i kommunen.	

